

Autor: Petr Korbel

Osobní auta zmizí, města se ukryjí pod zem a zvířata se vrátí do kraje. Takovou vizi budoucnosti předkládá podnikatel, studovaný matematik a amatérský filozof.

Kdo tvrdí, že každý šéf firmy je z definice nudný patron? A myslí si snad někdo, že projektant informačních systémů musí být omezenec, který se dokáže vyjadřovat jen příšernou odbornickou hantýrkou, od počítače pokud možno nevstane a kromě programování nerozumí ničemu?

Radim Lhoták (nar. 1953), jednatel jedné softwarové společnosti, vyvrací svým literárním dílem oba předsudky. Jeho kniha *Země zvířat* je z mnoha důvodů pozoruhodná, neotřelá, naléhavá a inspirativní. Zároveň však obtížně zařaditelná – a místy až šokující.

Na zadní straně obálky stojí, že takové postmoderní dílo nemá v české literatuře obdoby. Na obálky se často píšou hrozné nesmysly, ale v tomto případě nezbyvá než souhlasit. Obdobná kniha by se skutečně jen těžko hledala. Publikace spojuje celou řadu rozdílných žánrů do pestré mozaiky. Přesto nepůsobí chaoticky. Všude zachovává myšlenkovou kontinuitu a originální autorský výraz.

Až přijde tygr

V *Zemi zvířat* najdeme filozofické eseje, aforismy, glosy, povídky a básně. Jednotlivé střípky skládačky lze klidně číst samostatně. Kdo třeba nemá rád poezii, může některé verše bez obav vynechat. Pro hlubší porozumění beletristické části je však dobré začít na začátku knihy a moc nepřeskakovat. Například budoucí společenské zřízení zobrazené v klíčové povídce *Země zvířat*, která se nachází zhruba v polovině knihy, pochopí nejlépe ten, kdo se seznámí s předchozími filozofickými a sociologickými úvahami.

Lhoták podává odvážnou vizi světa založeného na samosprávných komunitách a rodovém uspořádání. Provoz individuálních dopravních prostředků bude ukončen v roce 2140. Rozvíjet se bude doprava rychlovlaků. Dojde k rekultivaci celé planety. Do české krajiny, včetně oblasti pod Krušnými horami, se vrátí opravdový život. Dorazí dokonce i tygr sibiřský, poněkud nechtěný host. Zločinů ubude. Města zmizí pod povrch. Mladíci budou procházet vzrušující zkouškou dospělosti. Po obřadu milostného zasvěcení se jim v obecním klubu otevře síň lásky s družinou nymf.

Zní to jako pohádka, většinou však nejde o čtení na dobrou noc. Autor je ostře kritický, na mnoha místech nezvykle přímočarý a někdy až prostořeký. Zejména faráři a feministky by *Zemi zvířat* neměli číst vůbec, nebo aspoň za přítomnosti dobře vybaveného lékaře.

Oslava pohanství

Už úvodní apokryfní báseň Gog a Magog, představující vášnivou obhajobu světa pohanů,

nejspíš rozzuří všechny vyznavače jediného boha, stejně jako čtenáře pruderní či přehnaně politicky korektní. A bude ještě hůř. Před glosami a aforismy, které na úvodní báseň navazují, je nutné důrazně varovat zejména myšlenkové dědičky sufražetek. A také neochvějně zastánce jediné možné cesty, ať je jakákoli.

“Je mi nevolno z našich matek,” píše autor, “z jejich pocitu důležitosti nad tím, že porodily nějaké děti. Zaslouhou není děti zplodit, ale vychovat důstojné nositele příštího života. To se však neděje ani v nejmenším! Naše děti nemají žádný pojem o smyslu a hodnotě života. Vše, čím se zabývají ve své mysli, pokud je vůbec něco zajímá, jsou hry, peníze a skličující bezradnost matek.”

Jinde zase Lhoták píše, že v sexu připadá ženě možnost hrát jednu ze tří rolí: otrokyně, nymfy nebo bohyně. Bohatí muži mají ještě své otrokyně, ti šťastnější nymfy. Pokud někdo propadne kouzlu bohyně, přijde většinou o všechno. A do třetice z tohoto soudku: “V ženě zraje a sílí nezávislé sebevědomí tak dlouho, dokud nenarazí na Hulváta. Pak se z ní stane svobodná matka nebo feministka. V lepším případě nymfomanka.”

Jenže ani muži nejsou ušetřeni autorových jízlivostí a projevů hněvu. Lhotákovy úvahy dozajista nenadchnou například obchodníky pachtící se křečovitě za ziskem. Pod titulkem Kupecká morálka shrnul podnikatel svůj názor takto: Hanlivé oslovení “Ty kupče!” našlo v českém jazyce nový výraz: “Tupče!”

Bere to postupně

Lhoták určitě nepotěší ani zastánce myšlenky, že současný trh zůstal výrazem volné soutěže. Někde se mohou urazit konzervativci, jinde liberálové, na dalším místě příslušníci krajní levice i pravice. Politici obecně by některé pasáže Země zvířat měli číst jen v případě, že prokazatelně nemají sklon k zvýšenému krevnímu tlaku. Jinak by jim četba mohla způsobit těžkou újmu na zdraví.

“Naše demokratické poslance a představitele moci nezajímá pravda, ale rozpočet,” píše Lhoták v části věnované populační politice. Na tomto místě mu spousta lidí zatleská. O kousek dál se však mnozí pravděpodobně zarazí. Dějinná zkušenost totiž varuje, že přes racionální jádro následující myšlenky si autor pohrává s ohněm: “Brutální je naše slepá netečnost k tomu, že necháváme vlastní rod rozmnožovat lidmi nejnižší genetické hodnoty, dětmi nejméně fyzicky vydařených a duševně zaostalých rodičů, dokonce dědičnými mrzáky a lidmi mentálně postiženými. Nejmenší genetický příspěvek budoucnosti dnes předávají lidé silní, schopní a krásní.”

Nezapomeňme na české nacionalisty (či vlastence?). Lidé se silným národním cítěním se totiž budou nad některými pasážemi dozajista cítit uraženi. “Český národ nikdy nedal světu nové myšlenky ani literaturu nového významu. Prvním a posledním intelektuálem hodným toho jména byl Jan Ámos Komenský. Pak už vše probíhalo ve švejkovském stylu. Český duch vždy planul odporem ke všemu, co ho převyšuje. K rakouské monarchii, k německé důkladnosti, k italské vášnivosti, k francouzské vznešenosti, k polské soudržnosti, k ruské tragičnosti.

Pohrdal i svými vzácnými velikány ze světa hudby do té doby, než jejich génia objevila cizina... Snad je to tím, že Češi nemají na svém území hory, před nimiž by se mohli sklonit v úctě, ani moře, s jehož děsivým živlem by se mohli poprat." A pokud jde o český humor, za něj se prý každý člověk, který není zapřísáhlým Čechem, musí stydět.

Také pokrokaři budou místy rudnout vzteky. Spisovatel velmi často naznačuje, že lépe už bylo. "Kdo jsme a kam směřujeme? Špatně položená otázka! Ptejme se, odkud jsme a čemu se vzdalujeme." Kromě toho se autor ještě věnuje roli otců, násilí v rodině, Matrixu, počítačovým hrám a podobně.

Cesta k samotě

Postupně tak Lhoták stihne zhodnotit kdekoho. Sympatické však je, že nešetří ani příslušníky vlastní profese. Má v tom ostatně bohatou praxi. Již dříve publikoval články v odborných časopisech a na internetu. Jeden z vydavatelů dal pro jistotu před jeho text upozornění ve smyslu: Mohlo by se zdát, že autor bytostně nenávidí informační technologie, což bývá běžný postoj lidí, kteří jim vůbec nerozumějí. Ve skutečnosti se však žije systémovým inženýrstvím a patří k našim předním odborníkům.

"Kdo říká, že nové informační technologie, nové komunikační a sdělovací prostředky lidi sbližují? Omyl! Nikdy člověk nebyl osamělejší než v globálním světě zpráv, usazený na jednom z miliardy připojených stanovišť informační dálnice, v řadách globálního publika hledíc líně a omámeně na zprostředkované scénérie světového jeviště."

Tento úryvek svědčí nejen o Lhotákových názorech, ale také o jeho snaze používat v odborných a filozofických textech češtinu nejvyššího stylu. Číhá zde ovšem velké nebezpečí. Každé drobné škobrtnutí, které by čtenář v méně ambiciózním útvaru přešel bez povšimnutí, udeří do očí. V tomto případě jde o špatný tvar přechodníku. Místo "hledíc" má být "hledě". Podmětem ve větě je člověk a ten je rodu mužského. Hledíc patří k rodu ženskému a střednímu, ale to vzal čert – podstatné je, že současná čeština přechodníky nepotřebuje.

Úskalí stylu

Ačkoli je Lhoták milovníkem vysokého stylu, měl by si uvědomit, že přechodník už není jen tvarem archaickým, ale také zbytečným. Jedinou funkcí přechodníku byla kondenzace. Čeština si však během staletí vytvořila řadu jiných nástrojů, které umožňují tvořit krátké a přitom výstižné věty. To, co jiné jazyky musejí lopotně opisovat, vytvoří elegantně a úsporně. Přechodníky si můžeme schovat na horší časy. Pokud se ničitelům jazyka podaří češtinu dostatečně poangličtit, budeme je zase potřebovat, abychom se neutopili v přišerně dlouhých souvětích.

Lhoták však nepatří k těm, kteří rodnou řeč mrzačí skoro na každé stránce. Při psaní přemýšlí. Například interpunkci používá téměř bezchybně, což se už skoro nevidí. Pořádek slov ve větě má český, kultivovaný a místy až noblesní. Prohřešků proti pravidlům není mnoho. Nejvíce zamrzí chyby v zájmených tvarech jí/ji.

Lhotákova próza vykazuje solidní literární úroveň. Děj povídek mívá spád. Konstrukce zápletky bývá nápaditá. Vyprávění je po řemeslné stránce docela zručné, byť místy se autor nevyhne banalitám a někdy se zdá, že vypointování mu jde lépe u kratších útvarů. Sloh je živý, osoby do značné míry přesvědčivé.

Překvapí velká pestrost. Některá dílka by se možná uplatnila v časopisech pro mládež, jinde může být i dospělý čtenář zaražen smyslností, vášní a otevřeností. Lhoták dává všude najevo, jak nezvykle bohatou slovní zásobu umí používat. Bezezbytku to platí rovněž v oblasti erotiky. Je otázka, kdo co snese, zvláště po té filozofii, která například v kapitole Pocta Janu Patočkovi předpokládá výrazně nadprůměrně vzdělaného čtenáře. Dá se očekávat, že mezi stydlivějšími lidmi vzbudí největší rozpaky povídka Z deníku hermafrodita. Někdo možná řekne, že se mu z ní udělalo špatně.

Básnické pokusy

Předposlední část knihy tvoří opět básně. Zatímco úvodní Gog a Magog působí zcela svébytným dojmem a jeví se jako nebývalé spojení historizujícího patosu s fantazií literaturou a politickým pamfletem, ve zpěvech zařazených před konec knihy lze zřetelně vycítit ozvěny českých básníků 19. a 20. století – Nerudy, Machara, Tomana či Šrámka. Matematik a programátor Lhoták zde staví na odív, že dokáže velice obratně napsat formálně dokonalé znělky, které spojil pod název Čtvero ročních období lásky. Jinde zase jímavě a s uměleckou invencí popíše procházku a vztah otce se synem.

Poněkud šokující je Sex v aréně. Verše vycházejí z tvrzení, že ve starém Římě bylo zakázáno trestat panny smrtí. Před výkonem trestu byly proto veřejně deflorovány vojáky popravčí čety. Je to docela síla, ale básník tentokrát bere v závěru aspoň jednu dívku (a čtenáře) na milost.

Starý Řím a jeho pád očividně Lhotáka fascinují. Vraťme se proto na okamžik k jeho glosám: “Co rozložilo římské impérium, kulturní hodnoty helénského racionalismu, humanity, lidské důstojnosti, plurality duchovních ideálů a víry? Křesťanství v jeho světské nesnášenlivosti a zákonodárství vedené bezohledným výběrem daní pro mocenské potřeby samozvaných císařů. Co nám po římském impériu zbylo? Daně, zákony a křesťanská morálka.”

Člověk se neubrání myšlence, zda skupinové veřejné popravy při příležitosti slavných her byly opravdovým projevem ideálů humanity a racionalismu. Každá doba má zkrátka své mouchy, a platí to rovněž o autorem oslavované pohanské éře.

Závěr knihy tvoří text nazvaný A desátá bída. Zase se všechno změní. Místo parafráze jazyka proslulých českých poetů zaznívá výstižně zachycená mluva pražského bezdomovce. Čtenář si tak opět může klást otázku, které řádky byly míněny naprosto vážně, a které představují jen jakousi nezávaznou postmoderní hru. Úsudky se asi budou lišit, stejně jako názory na celou knihu. Někdo si odnese dojem, že Lhoták je téměř geniální umělec a osobitý filozof, vzdělanec, který se odvažuje říkat nahlas to, o čem si jiní pouze šuškájí, ať u piva nebo v ložnici. Jiný možná usoudí, že zbytečně provokuje a používá příliš silná slova. U žádného

čtenáře však Země zvířat určitě nevyvolá pocity nudy a lhostejnosti.

Knihu Země zvířat si můžete objednat [zde](#)